

جمله دو نوع است: } جمله ساده (یک فعلی)
جمله مرکب (چند فعلی)

جمله ساده: از یک جمله ساخته می‌شود و یک فعل دارد: ایران کشور کهن‌سالی است. مدرسه‌ها پاییز باز می‌شود.
جمله مرکب (غیر ساده): از دو یا چند جمله غیر مستقل تشکیل می‌شود و بیش از یک فعل دارد: اگر تلاش کنی، موفق می‌شوی.
وقتی که از سفر برگشت به دیدنش برو زیرا تو را خیلی دوست دارد.

نکته‌ها:

- ۱) در جمله مرکب، یک جمله هسته (پایه) و یک یا چند جمله وابسته (پیرو) است. مثال:
من به دوستم گفتم [که] اگر تو به مهمانی نیایی، من هم نمی‌آیم. / سحر خیز باش تا کامروا باشی.
جمله هسته جمله وابسته (۱) جمله وابسته (۲) جمله وابسته
- ۲) معمولاً در ابتدای جمله‌های پیرو، پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط) می‌آید.
- ۳) پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط) پر کاربرد عبارتند از: که، تا، زیرا، زیرا که، اگر، اگر چه، وقتی که، چنان که، همان‌طور که، بلکه، در صورتی که، چرا که، برای این که، چون، چون که، از بس که، بس که، از آنجا که، همین که و.... (تعداد جمله‌های وابسته با تعداد حروف ربط وابسته‌ساز مساوی است).
- ۴) از میان پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط) فوق، پیوند وابسته‌ساز «که» کاربرد بیشتری دارد و گاهی به قرینه معنوی حذف می‌شود: می‌دانستم [که] می‌آیی. / امیدوارم [که] بدانند که چه کار می‌کند. / او می‌خواست [که] ما موفق شویم. / می‌خواهم [که] برگردم.
- ۵) در جمله مستقل مرکب هیچ یک از جمله‌ها به تنهایی مستقل نیستند.
- ۶) جمله وابسته گاهی در آغاز می‌آید: تا رنج نبری گنج نمی‌یابی. و گاهی در آخر می‌آید: رحم کن تا بر تو رحم کنند. گاهی هم در وسط جمله هسته می‌آید: کوزت یک سطل خالی را که در کنار بخاری بود، برداشت.
- ۷) پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط) را با حروف ربط هم‌پایه‌ساز (و، یا، ولی، اما، لیکن، هم، ولیکن) اشتباه نگیرید چون این‌ها بین دو یا چند جمله ساده می‌آیند. مثال:
«مرگم رسیده بود ولیکن خدا نخواست» / «لابد دکتری باید خبر کرد یا دواپی باید خواست»
جمله ساده جمله ساده جمله ساده جمله ساده
«هنوز فضا از نم باران آکنده است اما آفتاب فتح در آسمان سینه مؤمنین درخششی عجیب دارد»
جمله ساده جمله ساده
«نویسنده در هنگام بیان حکایات، نثری ساده دارد ولی گاهی جناس و سجع نیز می‌آورد»
جمله ساده جمله ساده

تمرین: در نمونه‌های زیر، جمله‌های ساده و مرکب را مشخص کنید.

- ۱) رستم، نامدارترین پهلوان شاهنامه که دلاوری‌هایش شاهنامه را سرشار کرده است، روزی غمگین بود.
- ۲) نگاه‌های اسیرم را همچون پروانه‌های شوق در این مزرع سبز آن دوست شاعرم رها می‌کنم.
- ۳) برادرم کتاب‌ها را آورد تا مطالعه کند.
- ۴) شنیدم که فرزند صالحی تربیت کرده‌است.
- ۵) مشکل بود که آن‌ها از رودخانه بگذرند.
- ۶) ما قرن‌ها با همسایگان در صلح و صفا می‌زیستیم.
- ۷) سیل از کوه سرازیر شده و خانه‌ها را خراب کرده‌است.

- ۸) امروز قافله تمدن بشری به کجا دارد می‌رود؟
- ۹) ممکن است آقای مدیر والدین شما را به مدرسه دعوت بکند.
- ۱۰) چون هوا خیلی سرد بود، ماشین روشن نشد.
- ۱۱) وقتی که به مدرسه می‌رفتم، دوستم را دیدم.
- ۱۲) گروه کوهنوردی روز جمعه به قلّه دماوند صعود کرد.
- ۱۳) انسان تا جایی که می‌تواند باید از حرص و شتاب دوری کند تا به آرامش درونی برسد.
- ۱۴) تا عهد تو درستم، عهد همه بشکستم
- ۱۵) این قصّه، عجب‌ترین قصّه‌هاست؛ زیرا که در میان دو ضد جمع بود.
- ۱۶) کاهش بارندگی در سال گذشته، در کمبود منابع آب‌های زیرزمینی مؤثر بوده‌است.
- ۱۷) رودخانه به سرعت می‌رود و مسیر دائمی‌اش را طی می‌کند.
- ۱۸) نتایجی را که امروز به دست آمد، گزارش می‌کنم.
- ۱۹) از گرسنگی مردن، به که به نان فرومایگان سیر شوی.

یگه‌نگی تشخیص انواع جمله در شعر:

با توجه به اینکه در شعر ساختار جمله به هم می‌ریزد و ارکان جمله جابه‌جا می‌شود (شیوه بلاغی) تشخیص انواع جمله (ساده و مرکب) برای دانش‌آموزان و داوطلبان کنکور دشوار می‌شود. در این جا با آوردن چند مثال، شیوه تشخیص انواع جمله را در شعر به شما می‌آموزم:

اگرچه در غم تو جان و دل زیان کردم من این زیان نفروشم به صد هزاران سود
پیوند وابسته‌ساز جمله وابسته جمله وابسته

کل بیت یک جمله مرکب است، چون دارای پیوند وابسته‌ساز (اگرچه) است و بیش از یک فعل دارد.

ز دامن‌گیری پیری اگر آگاه می‌گشتم به دست غم نمی‌دادم، گریبان جوانی را
جمله وابسته جمله وابسته

کل این بیت یک جمله مرکب است، چون دارای پیوند وابسته‌ساز (اگر) است و بیش از یک فعل دارد و دارای جمله وابسته است.

چو رخ پوشی مرا اشک از دو چشم تر پدید آید بلی خورشید چون پنهان شود، اختر پدید آید
حرف ربط جمله وابسته جمله وابسته جمله وابسته

هر مصرع این بیت یک جمله مرکب است. در مصرع اول (چو) پیوند وابسته‌ساز (حرف ربط) است و جمله بعد از آن جمله وابسته است و جمله بعدی (مرا اشک از دو چشم تر پدید آید) هسته است. در مصرع دوم هم (چون) پیوند وابسته‌ساز (حرف ربط) و (خورشید پنهان شود) جمله وابسته (پیرو) و (اختر پدید آید) جمله هسته (پایه) است.

طاعات منکران محبت قبول نیست صد بار اگر به چشمه زمزم وضو کنند
جمله هسته جمله وابسته

کل بیت بالا یک جمله مرکب است، چون دارای پیوند وابسته‌ساز (اگر) است و بیش از یک فعل دارد و دارای جمله وابسته است.

شرر تیشه فرهاد دلیل است بر آن که دل سنگ هم از حسرت فرهاد بسوخت
جمله هسته پیوند وابسته‌ساز جمله وابسته

کل این بیت یک جمله مرکب است، چون دارای پیوند وابسته‌ساز (که) است و بیش از یک فعل دارد و دارای جمله وابسته است.

آسمان بوی اجابت می‌دهد بس که قندیل دعا آویخته‌است
جمله هسته پیوند وابسته‌ساز جمله وابسته

کل بیت بالا یک جمله مرکب است، چون دارای پیوند وابسته‌ساز (بس که) و بیش از یک فعل دارد و دارای جمله وابسته است.

همّت طلب از باطن پیران سحرخیز زیرا که یکی را ز دو عالم طلبیدند
جمله هسته پیوند وابسته‌ساز جمله وابسته

با توجه به وجود پیوند وابسته‌ساز (زیرا که) در بیت بالا می‌توان فهمید که بیت دارای جمله مرکب است.

نکته:

- گاهی در اشعار، فعل‌ها حذف می‌شوند و اگر بیت دارای جمله مرکب باشد، تشخیص جمله هسته (پایه) و وابسته (پیرو) ممکن است برای برخی‌ها با اشکال همراه شود. در این جا با آوردن چند مثال می‌خواهیم به این موضوع بپردازیم:

ز شراب لعل نوشین، من رند بینوا را مددی که چشم مستت به خمار کشت ما را

در این بیت یک فعل در مصرع دوم به قرینه معنوی حذف شده‌است که مربوط به جمله هسته است و شکل کامل بیت این گونه است:

ز شراب لعل نوشین، من رند بینوا را مددی [کن] که چشم مستت به خمار کشت ما را
جمله هسته پیوند وابسته‌ساز جمله وابسته

در سینه، شیشه دلم از سنگ غم شکست ساقی! عنایتی که مرا جام جم شکست

در بیت بالا یک فعل در مصرع دوم به قرینه معنوی حذف شده‌است که مربوط به جمله هسته است و شکل کامل بیت این گونه است:

در سینه، شیشه دلم از سنگ غم شکست ساقی! عنایتی [کن] که مرا جام جم شکست
جمله ساده منادا جمله هسته حرف ربط جمله وابسته

نکته:

- گفتیم از میان پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط)، «که» کاربرد بیشتری دارد. گاهی این حرف ربط، مخفف می‌شود و با کلمات و حروف دیگر ترکیب می‌گردد:

درد کز پیش تو آید، به ارادت بکشم زهر کز دست تو باشد، به حلاوت بخورم
جمله وابسته جمله هسته جمله وابسته جمله هسته

پشیمانی ندارد عشقبازی مگر آن عشق کاو باشد مجازی
جمله هسته جمله وابسته

ایام نوجوانی غافل مشو ز فرصت کاین آب برنگردد دیگر به جویباران
جمله هسته جمله وابسته

صوفی! مباش منکر رندان می پرست کاندر پیاله پرتوی از عکس دوست هست
منادا جمله هسته جمله وابسته

من چشم از او چگونه توانم نگاه داشت؟ کاوّل نظر به دیدن او دیده‌ور شدم
جمله هسته جمله وابسته

* پس پیوندهای وابسته‌ساز در جمله‌های مرکب، عنصری آشکار هستند که با شناختن و تشخیص آن‌ها، می‌توان به راحتی جمله‌های هسته و وابسته را تشخیص داد. گفتیم که در ابتدای جمله‌های وابسته (پیرو)، پیوندهای وابسته‌ساز (حروف ربط) می‌آید. پس با یافتن پیوندهای وابسته‌ساز، جمله وابسته را هم یافته‌ایم.

آن کبوتر چه کند کز عقیش شاهین است
پشت سپه قوی به سوار پیاده است
زیرا تو خرمن گل و ریحان نیامدی
بس که به هجر می‌دهد عشق تو گوشمال من
کز همه خلق جهان بار ملامت کشید
کان سیه‌دل می‌زند پیوسته مردم را به تیر
کاندک بقاست آن همه چون سبزه جوان
می‌توان دانست کاندرا پای دل، خاریت هست
در زمین، گر روی و موی و چشم خوبان نیستی
اشک چشم و سوز دل را در سخن پیچیده‌ام
با او گله‌های روز هجران نکنم
خاک ساکن در نظر آب روانی شد مرا
زیرا جناب وصل از این پایه برتر است
هیچ دوا نیآورد باز به استقامتش
ساقیا باده بده شادی آن، کاین غم از اوست
کاین قصه سحر دراز دارد
نبود به کیش عاشقان، فرق از دعا دشنام را
در شبستان تو تابد شمع روی روشنش
چون نمی‌دانم من دیوانه راه خانه را
کان دو کمند عبرین می‌کشدم کشان کشان
پیشه خود کن خلاف نفس را
خود نبودی در حقیقت آب و آتش در جهان
کاندرین میکده از خویش خبردار کجاست؟
سهل است تلخی می در جنب ذوق مستی
در خروش از فراق فرهاد است

۱) دل بیچاره چه سازد که تو صیدش خواهی
۲) از بس که سعی همّت مردان فروتنی است
۳) در طبع شهریار خزان شد بهار عشق
۴) ناله زیر و زار من، زارتر است هر زمان
۵) در حرم وصل دوست زنده دلی راه یافت
۶) گوشه می‌باید گرفت از نرگس مردم کشت
۷) بر نوبهار باغ جهان اعتماد نیست
۸) در گلستانی چو شاخ گل نمی‌جنبی ز جا
۹) ارغوان و سنبل و نرگس کجا رستی ز خاک
۱۰) سرگذشتم قصه‌ای از موج‌ها و شعله‌هاست
۱۱) گر روز وصال باز بینم روزی
۱۲) بس که دیدم بی‌ثباتی از جهان بی‌وفا
۱۳) کس با خودی نیافت به بزم وصال راه
۱۴) داروی دل نمی‌کنم کان که مریض عشق شد
۱۵) غم و شادی بر عارف چه تفاوت دارد؟
۱۶) کوتاه نکنم حدیث زلفت
۱۷) هر تلخ کاندرا حق ما گوید لب، شیرین بود
۱۸) سایه کی باشد شبی کان رشک ماه و آفتاب
۱۹) خانه ای عاقل چه کار آید من دیوانه را؟
۲۰) من نه به اختیار خود می‌روم از قفای او
۲۱) گر رضای حق همی‌خواهی دلا
۲۲) گر نبودی سوز سینه و آب چشم عاشقان
۲۳) باده عشق چو خوردی خبر از خود مطلب
۲۴) خار ارچه جان بکاهد گل عذر آن بخواهد
۲۵) دل کوه ارچه همچو پولاد است

تست‌های کنکور سراسری و آزمون‌های آزمایشی

(سراسری تیر - ۹۳)

چمن ز عشق رخ یار لاله افشان شد
وه که با خرمن مجنون دل‌افگار چه کرد
چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد
حیثیت مرگ را به بازی نگرفت

۱- همه ابیات به استثنای بیت فاقد جمله وابسته‌اند.

۱) بهار آمد و گلزار نور باران شد
۲) برقی از منزل لیلی بدرخشید سحر
۳) ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد
۴) زین پیش دلورا کسی چون تو شگفت

۲- در متن زیر به ترتیب چند جمله هسته و وابسته وجود دارد؟

(جامع سنجهش - ۹۳)

«برای روشن کردن اصول آدمیت و اخلاقی که در این روزگار باید راهنمای کوشش تربیتی ما باشد، لزومی ندارد به کمک خارجیان متوسل شویم. اگر ایرانی خدمتی به جهان کرده باشد، بیش از همه چیز در روشن کردن اصول آدمیت و اخلاق است.»

۱) یک، چهار ۲) دو، سه ۳) سه، دو ۴) چهار، یک

(گزینهٔ دو - ۹۷)

۳- در کدام بیت «که» حرف ربط است؟

۱) رسوم خدایمی چونندهی رواج
۲) در حلقه کارزار جان دادن
۳) دل دوستان جمع بهتر که گنج
۴) پس آن بهتر که با رامش نشینی

۱) رسوم خدایمی چونندهی رواج
۲) در حلقه کارزار جان دادن
۳) دل دوستان جمع بهتر که گنج
۴) پس آن بهتر که با رامش نشینی

(گزینهٔ دو - ۹۵)

همه دل پر از باد و لب پر ز پند
نهادند و بردند نزدیک شاه
نهاد آن کلاه کی‌ای بر سرش
ز خاک سیاه اندر آمد به زمین

۴- همهٔ ابیات به استثنای بیت فاقد جملهٔ وابسته‌اند.

۱) بیامد چنان تالب هیرمند
۲) بفرمود تا زین بر اسب سیاه
۳) ببردند و پوشید روشن برش
۴) نهاد آن بن نیزه را بر زمین

۵- در کدام گزینه، جملهٔ مرکب به کار نرفته‌است؟

۱) گر چو شمعت بکشد یار از روی متاب
۲) دیگران را تلخ می‌آید شراب جور عشق
۳) کام درویشان و مسکینان بده
۴) ندهد مرد هوشمند، جواب

۱) گر چو شمعت بکشد یار از روی متاب
۲) دیگران را تلخ می‌آید شراب جور عشق
۳) کام درویشان و مسکینان بده
۴) ندهد مرد هوشمند، جواب

گفتم گذشتن از سر جان کار مشکلی است
خانهٔ درویش را شمعی به از مهتاب نیست
من با خیال آن لب و رخسار زیستم
کاین جامه به اندازهٔ هر کس نبریدند

۶- در کدام گزینه، جملهٔ وابسته (پیرو) به کار نرفته‌است؟

۱) گفتم خیال وصل مرا کن ز دل برون
۲) گر جمال یار نبود با خیال او خوشیم
۳) رضوان به روضه، خضر به آب حیات زیست
۴) کوتاه نظر غافل از آن سرو بلند است

۷- در همهٔ ابیات، بیش از یک جملهٔ مرکب کار رفته‌است به جز

واین باده اگرچه با خمار است خوش است
سر به سر ابلیس طبع‌اند ارچه آدم پیکرند
بوی عنبر دارد آن زلف ارچه دارد رنگ قیر
گرد از هزار بلبل گویا برآورم

۱) عشق ارچه بلای روزگار است خوش است
۲) این خسیسان کز طمع طبع سخن می‌پرورند
۳) طعم شکر دارد آن لب گرچه دارد رنگ می
۴) شهبازم ارچه بسته زبانم به گاه صید

(قلم پی - ۹۹)

۸- در کدام بیت جملهٔ «وابسته» وجود ندارد؟

از قند و از گلزار او چون گلشکر پرورده‌ام
هر که خاک در میخانه به رخساره نرفت
من نیمنی دلاوری نمودم
هنوز نام مرا باغبان نمی‌داند

۱) مستم ولی از روی او، غرقم ولی در جوی او
۲) تا ابد بوی محبت به مشامش نرسد
۳) دیدم دل خاص و عام بردی
۴) به نام بلبل من گرچه باغ شد مشهور

(قلم پی - ۹۹)

۹- در همهٔ ابیات به جز «حرف پیوند وابسته‌ساز و هم‌پایه‌ساز» هر دو، به کار رفته‌است.

می‌افتم و می‌گردم چون گوی به پهلوی
زبانش هست اما آتشین نیست
عجب ارقدر نبود آن شب و نادان بودم
ولی تنم ز ضعیفی و لاغری نکشد

۱) سرگشته چو چوگانم و در پای سمندت
۲) کسی کش آن زبان در آستین است
۳) روز هجرانت بدانستم قدر شب وصل
۴) دلم به جان غم عشق تو می‌کشد تا هست

(قلم پی - ۹۹)

۱۰- در همه گزینیه‌ها به جز گزینۀ جمله غیر ساده وجود دارد.

دست ما کوتاه و خرما بر نخیل
اگر به چشمه خورشید می‌رسد خودروست
عقل را از عشق قدسی چون توان برتر نهاد
گوش نامحرم نباشد جای پیغام سرش

۱) پای مالنگ است و منزل بس دراز
۲) گلی که تربیت از دست باغبان نگرفت
۳) در مقامات ارچه عاشق را مددها کرد عقل
۴) تا نگردي آشنا زین پرده رمزی نشنوی

(قلم پی - ۹۷)

رشته جان من از، شمع رخت دارد، تاب
کو کسی کو به دل و دیده خریدار تو نیست؟
مجلس پر از شکر شد از پسته دهانت
پادشاهی نیکوان به تو داد

۱۱- در کدام بیت جمله غیر ساده وجود دارد؟

۱) چشمه چشم من از سرو قندت یابد، آب
۲) کیست کاندردو جهان عاشق دیدار تو نیست؟
۳) طوطی خجل فروماند از بلبل زبانت
۴) حق که این روی دلستان به تو داد

۱۲- در کدام بیت فاعل جمله مرکب است؟

چرا جنگ جویی تو ای ماهروی
دیوار زندگی را زین گونه یادگاران
یعنی اگر نباشی کار دلم تمام است
درآید پرزنان پروانه از دور

۱) بدو گفت کز من رهایی مجوی
۲) پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند
۳) بی عشق زیستن را جز نیستی چه نام است
۴) چو از شمع رسد پروانه را نور

۱۳- در کدام بیت جمله مرکب به کار رفته است؟

تا تاب هفت رنگ بیندم برای تو
مدام خون جگر می‌خورم ز خون فراق
ما را ز آشنایی او این گمان نبود
ز تخت جم سخی مانده است و افسر کی

۱) رنگین‌کمانی از نخ باران تنیده‌ام
۲) ز سوز شوق دلم شد کباب دور از یار
۳) بیگانه‌وار از سر ما سایه را گرفت
۴) شکوه سلطنت و حسن کی ثباتی داد

۱۴- در کدام بیت «جمله غیر ساده» دیده می‌شود؟

(گزینۀ دو - ۹۷)

در نوای طوطیان حاذق بدی
بر دکان بنشست فارغ، خواجه‌اش
بر سرش زد، گشت طوطی کل ز ضرب
چون زدم من بر سر آن خوش‌زبان

۱) در خطاب آدمی، ناطق بدی
۲) از سوی خانه پیامد خواجه‌اش
۳) دید پرروغن دکان و جامه چرب
۴) دست من بشکسته بودی آن زمان

پاسخ‌های تشریحی

۱- گزینۀ (۲)

- می‌دانیم که عامل تولید جمله وابسته، حروف ربط (پیوندهای وابسته‌ساز) هستند. مثل: «که، تا، اگر، بلکه، هر چند و»
حالا یافتن پاسخ سؤال ساده است؛ چون فقط گزینۀ (۲) حرف ربط (پیوند وابسته‌ساز) دارد:

برقی از منزل لیلی بدرخشید سحر و که با خرمن مجنون دل افگار چه کرد

جمله هسته حرف ربط جمله وابسته

۲- گزینۀ (۲)

- جمله‌های هسته (پایه): (برای روشن کردن اصول آدمیت و اخلاقی لزومی ندارد.) (بیش از همه چیز در روشن کردن اصول آدمیت و اخلاق است.)

جمله‌های وابسته (پیرو): (که در این روزگار باید راهنمای کوشش تربیتی ما باشد.) (که به کمک خارجیان متوسل شویم.)
(اگر ایرانی خدمتی به جهان کرده باشد.)

۳- گزینۀ (۴)

- امروز فقط حرف ربط است، اما در گذشته گاهی حرف اضافه نیز بوده است:

گزینۀ (۱): کلاه گدایت بهتر که (= از) تاج است.]

گزینه (۲): در حلقه کارزار جان دادن بهتر که (=از) گریختن به نامردی [است].

گزینه (۳): دل دوستان جمع بهتر که (=از) گنج [است]. خزینه تهی بهتر که (=از) به رنج بودن مردم [است].

پس در بیت گزینه (۴)، «که» حرف ربط و وابسته‌ساز است و بیت دارای جمله مرکب است.

۴- گزینه (۲) - فقط در این گزینه حرف ربط و وابسته‌ساز (تا) داریم. بفرمود (جمله هسته)، زین بر اسب سیاه نهادند، (جمله وابسته) است.

۵- گزینه (۲) - در جملات گزینه‌های (۱، ۳ و ۴) حرف ربط و وابسته‌ساز (گر، تا، که) به کار رفته‌است که نشانه جمله مرکب است.

۶- گزینه (۳) - بیت (۱): گفتا (که) خیال وصل مرا ز دل برون کن. گفتم (که) گذشتن از سر جان کار مشکلی است.

جمله وابسته

جمله وابسته

- بیت (۲): گر جمال یار نبود با خیال او خوشیم.

جمله وابسته

- بیت (۴): کاین جامه به اندازه هر کس نبریدند

جمله وابسته

۷- گزینه (۴)

۸- گزینه (۱)

- سؤال در واقع از شما می‌خواهد که بیتی را پیدا کنید که همه جملاتش ساده باشد. در چنین حالتی جمله پیرو (= وابسته) نداریم. مانند گزینه (۱) که از پنج جمله مستقل ساده تشکیل شده‌است: مست هستم ولی از روی او مست هستم. غرق هستم ولی در جوی او غرق هستم، از قند و از گلزار او چون (= مثل) گلشکر پرورده‌ام.

- در بیت (۱)، «ولی» پیوند همپایه‌ساز است و جمله مرکب نمی‌سازد.

- تشریح گزینه‌های دیگر:

- گزینه (۲): هر کس [که] خاک در میخانه به رخساره نرفت، تا ابد بوی محبت به مشامش نرسد.

جمله هسته

جمله وابسته

- گزینه (۳): دیدم [که] دل خاص و عام بردی

جمله هسته

جمله وابسته

- گزینه (۴): اگرچه به نام بلبل من باغ مشهور شد، هنوز نام مرا یاغبان نمی‌داند.

جمله هسته (پایه)

جمله وابسته (پیرو)

پیوند وابسته‌ساز

- بیت (۱): حرف ربط هم‌پایه‌ساز: و / حرف ربط وابسته‌ساز: ندارد

۹- گزینه (۱)

توجه: واژه‌های (چو و چون) ادات تشبیه هستند و در معنی (مثل و مانند) به کار رفته و حرف اضافه هستند.

- تشریح گزینه‌های دیگر:

- گزینه (۲): حرف ربط وابسته‌ساز: که (کش = که‌اش = که او) / حرف ربط هم‌پایه‌ساز: اما

- گزینه (۳): حرف ربط وابسته‌ساز: ار (اگر) / حرف ربط هم‌پایه‌ساز: و

- گزینه (۴): حرف ربط وابسته‌ساز: تا / حرف ربط هم‌پایه‌ساز: ولی

۱۰- گزینه (۱) - در جملات گزینه‌های (۲، ۳ و ۴) حرف ربط و وابسته‌ساز (که، اگر، ارچه، تا) به کار رفته‌است که نشانه جمله غیر ساده است.

۱۱- گزینه (۲) - در بیت (۲) دو جمله غیرساده دارد: «کسی که در دو جهان عاشق دیدار تو نیست، کیست؟» و «کسی که به دل و دیده خریدار تو نیست کجاست؟»

۱۲- گزینه (۲) - در بیت (۲)، دو جمله ساده مستقل وجود دارد.

- تشریح گزینه‌های دیگر:

- گزینه (۱): بدو گفت (جمله هسته) کز من رهایی مجوی (جمله وابسته).

- گزینه (۳): اگر نباشی (جمله هسته) کار دلم تمام است (جمله وابسته).

- گزینه (۴): چو (پیوند وابسته‌ساز) نور از شمع به پروانه برسد (جمله وابسته) پروانه از دور پرزان درآید (جمله هسته).

۱۳- گزینه (۱) - رنگین‌کمانی از نخ باران تنیده‌ام (جمله هسته) تا (پیوند وابسته‌ساز) تاب هفت رنگ برای تو ببندم (جمله هسته).

در سایر گزینه‌ها جمله مرکبی وجود ندارد و تمامی جملات، مستقل ساده هستند.

- جمله این بیت، غیر ساده است: وقتی که (چون) من بر سر آن خوش‌زبان زدم، کاش دستم می‌شکست.

۱۴- گزینه (۴)

مشخص است که این دو جمله از نظر معنایی به یکدیگر وابسته‌اند و بیت یک جمله غیرساده است.